

საგადასახადო კოორდინაციის, ჰარმონიზაციის და კონკურენციის საკითხები ევროკავშირში

გურამ საფარიძე,
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის დოქტორანტი

შესავალი

ევროპის თანამეგობრობის ინტეგრაცია, რთული და საინტერესო პროცესია. მსოფლიოში უმსხვილესი რეგიონული გაერთიანების საგადასახადო სივრცე მოითხოვდა გადასახადების გარკვეულ კოორდინაციას ისე, რომ შენარჩუნებულიყო წევრი ქვეყნების ჯანსაღი საგადასახადო კონკურენცია და მათთვის ხელსაყრელი ფისკალური რეჟიმები. ბიუჯეტის ზომის და საგადასახადო ტვირთების განსაზღვრა ისე, რომ მიღწეული იქნას სხვადასხვა სახელმწიფო პროგრამების შესრულება და ეკონომიკური ზრდა, უნდა შეესაბამებოდეს გაერთიანების საერთო ინტერესებს. ევროკავშირისა და გაერთიანების წევრი ქვეყნების მიერ ტარდება პოლიტიკა, მათ შორის საგადასახადო სფეროში, რათა მიღწეული იქნას საერთო მიზნები. ევროკავშირის მესვეურებს უწევთ ამის კეთება ეკონომიკური ინტეგრაციის გაღრმავების, გეოგრაფიული გაფართოებების და უამრავი გამოწვევის ფონზე.

საკვანძო სიტყვები: ევროკავშირი, საგადასახადო პოლიტიკა, კოორდინაცია, ჰარმონიზაცია, კონკურენცია

ძირითადი ტექსტი

ევროინტეგრაცია თანამედროვეობის ერთ-ერთი ყველაზე უფრო მასშტაბური ეკონომიკური და პოლიტიკური პროექტია, მიუხედავად უამრავი პრობლემებისა და გამოწვევებისა.

სა, რომელიც მის წინაშე მდგარა ინტეგრაციის პროცესების მიმდინარეობისას ათწლეულების განმავლობაში. საქართველოსათვის, როგორც ევროინტეგრაციისკენ მსწრაფი ქვეყნისათვის, ევროკავშირის საგადასახადო კოორდინაციის და კონკურენციის საკითხები ძალიან მნიშვნელოვანია.

ერთიანი საგადასახადო-საბაჟო სივრცის შექმნა ევროკავშირის სიმტკიცის ერთგვარ გარანტს წარმოადგენს. თანამედროვე ინტეგრირებულ სისტემებში იკვეთება საგადასახადო კონკურენციის, ჰარმონიზაციისა და კოორდინაციის მიმართულებები. ყოველ მათგანს თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარეები გააჩნია. კონკურენცია შეიძლება გადასახადების ჰარმონიზაციის ხელის შემშლელი ფაქტორი აღმოჩნდეს, რადგან არ შედიოდეს ინტეგრირებულ სისტემაში შემავალი რომელიმე მხარის ინტერესში, ან შეიძლება არც ერთი მხარის ინტერესის ობიექტს არ წარმოადგენდეს.

საგადასახადო ჰარმონიზაციის საკითხებს ევროკომისია აწესრიგებს. ევროპის საბჭოს მიერ მიღებული დირექტივები პირდაპირი და ირიბი გადასახადების შესახებ ასახვას ჰპოვებს წევრ სახელმწიფოთა საგადასახადო კანონმდებლობაში. ევროკავშირის მხრიდან კი დგება კოორდინაციის საჭიროება, რადგან საგადასახადო კონკურენციამ შეიძლება დააზიანოს ცალკეული ქვეყნების და მთლიანი ევროკავშირის ფინანსური სისტემა. მობილური წარმოების ფაქტორთა მოზიდვის მიზნით ქვეყნებს შორის არსებული საგადასახადო კონკურენცია ქმნის უფრო მეტი საგადასახადო კოორდინაციის საჭიროებას. [1;8;9;].

უნდა აღინიშნოს, რომ „საგადასახადო ჰარმონიზაცია“, როგორც ტერმინი საერთოდ არ გვხვდება ევროკავშირის სადამფუძნებლო დოკუმენტებში. თუმცა წევრი სახელმწიფოების მიერ განხორციელებული მოდიფიკაციები ამ მხრივ აჩვენებენ, რომ ევროკავშირის წევრები ერთი და იგივე პოზიციას იზიარებენ ისეთ საკითხებში, რომელიც ხელს უშლის საქონლის, კაპიტალის და სამუშაო ძალის თავისუფალ მიმოქცევას.

1957 წლის რომის სადამფუძნებლო ხელშეკრულების მიხედვით ევროკავშირს უფრო მეტი უფლებამოსილება აქვს ირიბი გადასახადების ამოღების განსაზღვრის მხრივ, ამდენად, საგადასახადო ჰარმონიზაცია უფრო ირიბ გადასახადებს შეეხება და ამ კუთხით მნიშვნელოვანი შედეგი ევროკავშირის მიერ უკვე მიღწეულია. დღე, აქციზის და სხვა ირიბი გადასახადების უფრო მეტი ჰარმონიზაცია დაკავშირებულია ინტეგრაციული ეტაპების თავისებურებებთან, თავისუფალი სავაჭრო ზონის შექმნასთან. საქონლისა და მომსახურების გადაადგილებისას გადამხდელისთვის ირიბი გადასახადები უფრო მნიშვნელოვანია. თუმცა, თანამედროვე პერიოდში თანდათან იმატა სხვა გადასახადების ჰარმონიზების პოლიტიკის საჭიროებამ.

საგადასახადო ჰარმონიზაცია ზოგადად მოიცავს სამ ძირითად მიმართულებას:

- წევრ-სახელმწიფოების გადასახადების და მოსაკრებლების ჰარმონიზაცია;
- საგადასახადო პოლიტიკების ურთიერთკოორდინაცია;
- საგადასახადო სისტემების გაერთიანება.

საგადასახადო ჰარმონიზაცია წარმოადგენს საგადასახადო სისტემების და საგადასახადო პოლიტიკის ეტაპობრივ კონვერგენციას, დირექტივების, ერთობლივი კონსულტაციების და არაოფიციალური შეთანხმებების საფუძველზე იდენტიური საგადასახადო სივრცის შექმნის თანმიმდევრობით პროცესს მთელ ევროკავშირში და მის დაქვემდებარებას ცენტრალიზებულ მმართველობაზე [2; 11;14;].

ჰარმონიზაციის პროცესი შედარებით ნელი ტემპებით მიმდინარეობს. პირველ ეტაპზე, ათწლეულის განმავლობაში, მხოლოდ საბაჟო რეჟიმების დაახლოება განხორციელდა. 1968 წელს საბაჟო კავშირის შექმნის შემდეგ ერთიანი ბაზრის მშენებლობამ საგადასახადო კონვერგენციის საკითხის პრიორიტეტულობა გაზარდა. საზღვრებზე საქონლისა და მომსახურების თავისუფალ გადაადგილებას ხელი შეუშალა

ისეთმა სავაჭრო ბარიერებმა, როგორიცაა გადასახადები გაყიდვიდან და აქციზები. 1970 წლისთვის კავშირის წევრებმა აიღეს ვალდებულება ერთიანი დღგ შემოღების შესახებ, რომელსაც ექნებოდა ამოღების უნიფიცირებული ბაზა, სტრუქტურა და მექანიზმი. მიუხედავად ამისა, დღგ შემოიღეს ძალზე განსხვავებული განაკვეთებით, რაც ხელს უშლიდა წარმოების ფაქტორთა ფასების დაახლოებას წევრ ქვეყნებს შორის. 1985 და 1992 წლის შეთანხმებებით დღგ განაკვეთები მოექცა მინიმალურ (5%-9%) და მაქსიმალურ (15%-25%) ჩარჩოებში [12;].

ევროკავშირში დღგ სისტემის მთავარი პრინციპები შემდეგში მდგომარეობს: სრული ეკონომიკური ნეიტრალიტეტის პრინციპი; სამეურნეო მოღვაწეობის ყველა სფეროსადმი ექვივალენტური გამოყენების პრინციპი, მათი მიზნებისა და შედეგიანობისგან დამოუკიდებლად; ორმაგი დაბეგვრის დაუშვებლობის პრინციპი; გადასახდელების ფრაქციონირების პრინციპი; მოხმარების შემაჯამებელი დაბეგვრის პრინციპი; საგადასახადო ტვირთის საბოლოო მომხმარებელზე დაკისრების პრინციპი; მოხმარებული საქონლის წარმომშობ ქვეყანაში ამოღების პრინციპი. ითვლება, რომ, დღგ ნაკლებად ამახინჯებს სტიმულებს, რამდენადაც სიმძიმე გადანაწილებულია.

1990-იან წლებში, მას შემდეგ, რაც გადაწყდა ევროკავშირის ერთიანი ვალუტის შემოღება, საგადასახადო ჰარმონიზაციის თემა კვლავ გახდა აქტუალური. გლობალიზაციის ტალღის სიძლიერე ევროკავშირის ქვეყნებს აიძულებდა უფრო კონსოლიდირებულად ემოქმედათ. იმდენად, რამდენადაც სავალუტო კონვერგენციას წევრი სახელმწიფოების სტაბილური საბიუჯეტო სისტემა სჭირდება შემცირებული დეფიციტით, ევროკავშირმა გაამკაცრა მოთხოვნები საგადასახადო პოლიტიკისადმი. 1992 წელს მაასტრიხტის ხელშეკრულებით განისაზღვრა ცნობილი კრიტერიუმები, რომელიც ეხება სახელმწიფო ბიუჯეტის პარამეტრებსაც. კერძოდ, სა-

ხელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტი არ უნდა აღემატებოდეს მშპ-ის 3%-ს, სახელმწიფო ვალი - მშპ-ის 60%-ს. [3; 5;10;11;].

სავალუტო ინტეგრაციის გარდა გადასახადების ჰარმონიზაციის პროცესებს განსაზღვრავდა სხვა ფაქტორებიც: 1) საერთო ბაზრის არსებობა; 2) ერთიანი გარემოს შეცვლა; ელექტრონული ვაჭრობის გამოჩენა; 4) ევროკავშირის ჩარჩოებში შერწყმისა და შთანთქმების რაოდენობის გადიდება.

ერთი შეხედვით, შეიძლება მივიჩნიოთ, რომ ჰარმონიზაცია ეკონომიკური ზრდის და სამენარმოე აქტივობის შემაფერხებელია. მეორე მხრივ, ჰარმონიზაციას ფინანსური სტაბილურობის მიღწევისათვის აუცილებლად თვლიან. პრინციპში, გაერთიანების არანეგრი სახელმწიფოები ასევე ცდილობენ გადასახადების დამსგავსებას, რაც წარმოადგენს როგორც

საგადასახადო კონკურენციის, ასევე ჰარმონიზაციის შედეგს.

საგადასახადო კოორდინაციის გაძლიერება და სისტემის უნიფიცირება გარდაუვალი გახდა ორმაგი დაბეგვრის და საგადასახადო კანონმდებლობის დარღვევის რისკების მინიმიზირების მიზნითაც. რამდენადაც ყოველი ქვეყნის ინტერესებში შედის დიდი ბიუჯეტი, ხოლო საგადასახადო სისტემისათვის ფისკალური ფუნქცია საკვანძოს წარმოადგენს, ამიტომ ისინი ერთმანეთთან ჰარმონიულად არსებობენ მაღალი გადასახადების შენარჩუნების პირობებში.

აღრე ირიბი გადასახადების წილი ევროკავშირის საგადასახადო შემოსავლების საერთო მოცულობაში უფრო მეტი იყო. მაგალითად, 1972 წელს პირდაპირი გადასახადების წილი მხოლოდ 26,5% შეადგენდა. შემდგომში შეფარდება რამდენადმე შეიცვალა. 2009 წელს საშუალოდ ევროკავშირში ეს მაჩვენებელი 32,4%-ს უდრიდა. გერმანიაში პირდაპირ გადასახადებზე უკვე ამჟამად მოდის საგადასახადო შემოსავლების 50%, საშუალოდ ევროკავშირში - 40% (შედარებისათვის აშშ-ში 70 %-ზე მეტი).

პირდაპირი დაბეგვრა ევროკავშირის ყველა სადამფუძ-

ნებლო დოკუმენტის მიხედვით რჩება ნევრი ქვეყნების რეგულირების ქვეშ და გადასახადო სისტემა ზოგადად ნევრი სახელმწიფოების ეროვნული სუვერენიტეტების ერთ-ერთ მთავარ ატრიბუტს წარმოადგენს. ამ ფონზე საგადასახადო ჰარმონიზების გაღრმავება მეტყველებს, რომ ევროინტეგრაციული პროცესები უფრო გაღრმავდა. ელექტრონული ვაჭრობის ზრდა, შერწყმებისა და შთანთქმების რაოდენობის მატება ცვლის ევროპული კომპანიების საგარეო აქტივობის ხასიათს, რის შედეგადაც დაბეგვრის ერთიანი მიდგომა ევროკავშირში აუცილებელი გახდა.

პირდაპირი გადასახადების ჰარმონიზაციასთან დაკავშირებით ნევრი სახელმწიფოების პოზიციები უფრო მეტად განსხვავდება. ევროკომისია, ხშირ შემთხვევაში, მხოლოდ რეკომენდაციებით იფარგლება. საუბარი კორპორაციული დაბეგვრის ჰარმონიზირებაზე და საგადასახადო განაკვეთების შეზღუდვაზე 1960-იანი წლებიდან დაიწყო, თუმცა ფისკალური ამოცანების გადაწყვეტის პრიორიტეტულობამ ამ შემთხვევაშიც სძლია და ზოგ ქვეყანაში კორპორაციულმა გადასახადებმა 50%-ს მიაღწია. 1975 წელს ევროკომისიის მიერ დირექტივის [15;] გამოქვეყნებული პროექტი საგადასახადო განაკვეთების 45-55%-იან დიაპაზონში მოქცევაზე უარყოფილი იქნა, როგორც დაუსაბუთებელი. კომპანიებისა და მოქალაქეების დაბეგვრის სფეროში განსხვავებები იყო ყველა პარამეტრის მიხედვით (დაბეგვრის ობიექტი, შეღავათები, განაკვეთები, ორმაგი დაბეგვრა) [7;].

საერთოდ, განაკვეთები უფრო იშვიათად იცვლება, ვიდრე საგადასახადო ბაზის გაანგარიშების წესი. ჯერ ერთი იმიტომ, რომ განაკვეთების შეცვლა უფრო მყისიერად და მძლავრად ურტყამს საბიუჯეტო შემოსავლებს. გარდა ამისა, საგადასახადო ბაზის ცვლილება უფრო გათვლილია გადასახადის გადამხდელთა გარკვეულ ჯგუფზე და ცვლილებებს შესაძლოა ნაკლები სოციალური დანახარჯები მოყვეს.

გადასახადების ჰარმონიზირება ხდება ამორტიზაციის

პერიოდის დაჩქარებით, ინვესტირების დროს დაბეგვრისას გასათვალისწინებელი ხარჯების გაზრდით, არსებობის პირველი წლის ზარალის განუსაზღვრელი დროით გადატანით, დეპრესიულ რეგიონებში მიღებული შემოსავლების დასაბეგრი მოგებიდან გამოტანით, ინვესტიციური პროექტების საწყის ეტაპზე ხარჯების მთლიანად გათვალისწინებით და ა.შ.

პირდაპირი გადასახადების ხვედრითი წილის ზრდამ გამოიწვია მარეგულირებელი დირექტივების მიღება. ამ დოკუმენტებში ფიქსირდება, რომ არსებითი განსხვავებები საგადასახადო სისტემებს შორის ლიკვიდირებული უნდა იქნეს, დაწესდეს ერთიანი განაკვეთები და დაბეგვრისადმი ერთიანი მიდგომები. პირველი რეალური ნაბიჯები 1986 წლიდან გადაიდგა. 1996-1997 წლებში შემოღებული იქნა კორპორაციული დაბეგვრის კოდექსი, რომელიც პირდაპირ დაბეგვრას არეგულირებს. მასში შედის შემდეგი სახის დირექტივები:

- დედობილ-შვილობილი კომპანიების დაბეგვრის საკითხების რეგულირების;
- დივიდენდების (პროცენტული სახით) შემოსავლებთან დაკავშირებული;
- პროცენტებისა და როიალტის ორმაგი დაბეგვრის.

2008 წ. კრიზისმა პირდაპირი გადასახადების ჰარმონიზაციის საკითხი უფრო ინტენსიური გახადა. ტრანსნაციონალური კორპორაციების და უცხოური კომპანიების აქტივობა ევროკავშირის ბაზარზე უფრო მეტ სიმწვავეს აძლევს მოცემულ საკითხს. 2010 წლიდან დაწყებულია კორპორაციული, მცირე და საშუალო ბიზნესის დაბეგვრის ერთიანი ბაზების შემუშავება (განაკვეთები სახელმწიფოების პრეროგატივას წარმოადგენს) და დაბეგვრის ერთიანი პარამეტრების შემოღება. [4;6; 13]. 2016 წლის ნოემბერში ევროკომისიამ მიაღწია შეთანხმებას გადასახადისგან თავის არიდების წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხებში. დირექტივების პროექტები შეეხება:

- კორპორაციული გადასახადის ერთიან ბაზას,
- ერთიან სტანდარტებში მოქცევას იმ სუბიექტების, ვისი

წლიური ბრუნვა 750 მლნ ევროზე მეტია (სხვებისათვის ნებაყოფილობითია);

- ჰიბრიდული სქემების გამოყენებას (ევროკავშირის არაწევრი ქვეყნების საგადასახადო სისტემებისგან განსხვავებების გამოყენება საგადასახადო ოპტიმიზაციისათვის)

- ორმაგი დაბეგვრის სფეროში დავების გადაწყვეტის მექანიზმებს.

შემოთავაზებული იქნა მუდმივი წარმომადგენლობის უშუალოდ ევროკავშირის ტერიტორიაზე განლაგების აუცილებლობა და მისი ევროკავშირის საგადასახადო რეზიდენტად ყოფნა, კავშირს გარეთ მუდმივ წარმომადგენლობასთან დაკავშირებული გადასახადების დარეგულირება ორმხრივი ხელშეკრულებებით და ეროვნული საგადასახადო კანონმდებლობებით. გარდა ამისა, დივიდენდები ან აქციების გაყიდვიდან შემოსავლების გადასახადებისგან გათავისუფლება გარკვეულ პირობებში; სამეცნიერო-კვლევით და საგამომცდელო-საკონსტრუქტორო დანახარჯებზე ზეგაქვითვა დიფერენცირებული კოეფიციენტებით; სესხიდან პროცენტების და ინვესტიციური ზრდის რეზერვების გამოქვითვის შეღავათები; ზარალის მომავლისათვის გადატანა განუსაზღვრელი პერიოდით; ტრანსსასაზღვრო ზარალის კონსოლიდირება.

გადასახადიდან თავის არიდების საწინააღმდეგო ზომებისა და ჰიბრიდული სქემებისადმი მიდგომების განხორციელება 2019 წლიდან დაიწყება.

არის კიდევ რამდენიმე სიახლე ამ მხრივ:

რეორგანიზაცია. ჯგუფის შემადგენლობაში კომპანიის შესვლის შემთხვევაში დაგროვილი ზარალი შემდგომ მოგებას გამოაკლდება ჯგუფიდან გამოსვლისას, ჯგუფში არსებობისას წარმოქმნილი ზარალი არ გადაყვება.

წყაროსთან დაკავებული %-ისა და როიალტის გადასახადები პროპორციულად განაწილება ჯგუფის კომპანიებს შორის. დივიდენდის გადასახადი კი არ განაწილება, რადგან

ნაც ის გადახდევინება წმინდა მოგებიდან დაჯგუფის დაბეგვრად მოგებაზე გავლენას არ ახდენს. ჯგუფის შიდა გარიგებები წყაროსთან საერთოდ არ დაიბეგრება.

პროპორციული განაწილების ფორმულა. განაწილება მოხდება სამი თანაბარი წონის მაჩვენებლის პროპორციულად: პერსონალის რიცხოვნობა, აქტივები და ბრუნვა. ეს გადასახადებს სამართლიანად გადანაწილებს ევროკავშირის ქვეყნებს შორის, ამავდროულად დაბეგვრა მოხდება ფაქტიურად მიღებული მოგების ადგილზე.

ადმინისტრაციული პროცედურები. დაბეგვრის ერთიანი წესების მიმღები კომპანიათა ჯგუფი შეხებაში იქნებიან იმ საგადასახადო სამსახურთან რომელიც დედობილი კომპანიის რეზიდენტობის ქვეყანაშია. ცალკეული გადამხდელეები, ვისაც კორპორატიული გადასახადის ერთიანი ბაზის დირექტივის წესების გამოყენება სურთ, რჩებიან თავიანთი ეროვნული ადმინისტრაციული მოთხოვნების ქვეშ. ინიციატივა მიღების შემთხვევაში ძალაში შევა და დაინერგება 2021 წლის იანვრიდან.

დაბეგვრის ერთიანი წესების გამოყენებისაკენ მოძრაობა ტრანსნაციონალურ კორპორაციებს ცხოვრებას უადვილებს. გადასახადების თავიდან არიდების წინააღმდეგ ბრძოლაც ადვილდება. საგადასახადო კონკურენციის საშუალება სახელმწიფოებს რჩებათ, ოღონდ საგადასახადო განაკვეთით. საგადასახადო ანალიზი უფრო მარტივი და თვალსაჩინო ხდება.

თუ შესაბამისი საგადასახადო დირექტივის დანერგვა რომელიმე ქვეყანაში არ მოხდება, ევროკავშირი „ერთიანი ფრონტით“ წინ აღუდგება „აგრესიული“ საგადასახადო წესების ქვეყანას. ცალკეულ ინიციატივებს შეუძლიათ დასაბეგრი მოგების გადანაწილება ქვეყნებს შორის, რამაც შეიძლება იმოქმედოს ცალკეული ქვეყნის საგადასახადო განაკვეთებზე.

მოქალაქეების დაბეგვრის ჰარმონიზაცია უფრო ნაკლებად

ხდება. ამ საკითხში მთავარი ყურადღება ექცევა გადასახადების გადაფარვის შესაძლებლობების მინიმიზაციას, ასევე ორმაგი დაბეგვრის ლიკვიდაციას. ევროკავშირის აქტივობა ამ მხრივ მიმდინარეობს ორი მიმართულებით: დივიდენდების და საპენსიო დანაზოგების დაბეგვრის რეგულირება (რამდენადაც ისინი მეტწილად სახსრების საპენსიო ფონდებში გათავსებით ხორციელდება).

დივიდენდების დაბეგვრისას ევროკავშირის ქვეყნებში გამოიყენება შედუღებული მოდელი (როდესაც შემოსავალი იყოფა გარკვეულ ინტერვალებად, თითოეულისთვის შესაბამისი განაკვეთით), ან პირობითი გაანგარიშების მოდელი (ერთ ქვეყანაში გადახდილი გადასახადი ითვლება მეორე ქვეყანაში).

როგორც უკვე აღინიშნა, ევროკავშირის ზოგი წამოწყების გაზიარება არ ხდება. მაგ. საგადასახადო განაკვეთების კორიდორის 30-დან 40%-მდე დადგენა. 1995-დან 2000 წლამდე პირდაპირი გადასახადების განაკვეთებმა საშუალოდ 12%-ით იკლო. კორპორაციული გადასახადის კლება ძირითადად „ახალი“ ქვეყნების ხარჯზე მოხდა.

გადასახადების ჰარმონიზაციისას გასათვალისწინებელია, რომ ეკონომიკურ ციკლებზე პირდაპირი გადასახადები უფროა დამოკიდებული, ვიდრე ირიბი. მაგალითად, 2008 წელს საგადასახადო შემოსავლები პირდაპირი გადასახადების ნაწილში 6,5%-ით შემცირდა. ზოგიერთმა „ძველმა“ ქვეყანამ საგადასახადო განაკვეთები გაზარდა კიდევ, ზოგმა „ახლებმა“ -- პირიქით (მაგალითად უნგრეთში შემცირდა 40%-იდან 16 %-მდე).

ევროკომისიის მოხსენებებში 1990-იანი წლების ბოლოდან აღინიშნება, რომ ევროკავშირის ქვეყნებს შორის საგადასახადო სისტემები კონკურირებენ ყველა პარამეტრის მიხედვით. ერთი შეხედვით, ინტეგრირებული ეკონომიკის პირობებში უფრო მეტი უნდა იყოს წევრი ქვეყნების საგადასახადო კონკურენციით სარგებლის მიღების ცდუნება. საგადასახადო

კონკურენცია გადასახადის გადამხდელისათვის ტვირთის შემსუბუქებაა. თუმცა საგადასახადო კონკურენცია გარკვეულად წინააღმდეგობაშია წვერი ქვეყნების დომინანტურ სტრატეგიებთან, რამდენადაც საგადასახადო ტვირთის შემცირება ყველგან გამოიწვევს ბიუჯეტების ზომების შემცირებას ოპტიმალური მაჩვენებლებისაგან. ერთმა ცალკე აღებულმა ქვეყანამ რომ შეამციროს გადახადები სხვა ქვეყნებში განაკვეთების უცვლელობის პირობებში, ეს გაართულებს რაციონალური განაკვეთების განსაზღვრას მოცემულ ქვეყანაში, შესაძლოა არარეზიდენტების პრეფერენციული დაბეგვრის ცდუნებაც გაჩნდეს. გაიზრდება რისკები და განუსაზღვრელობა, რაც ხელს შეუშლის ქვეყნის სტაბილურობას.

მაღალი გადასახადების ქვეყნებს არ მოსწონთ საგადასახადო კონკურენცია და იყენებენ ევროკავშირის ბიუროკრატიულ სტრუქტურას რაც შეიძლება მეტი ჰარმონიზაციის მიღწევისთვის. ცხრილი N1-ის მაჩვენებლებიდანაც ჩანს, რომ ევროკავშირის გაფართოებამ გააძლიერა რეგიონის საგადასახადო კონკურენცია და ინტეგრაციული დაჯგუფება დაჰყო მაღალი საგადასახადო ტვირთის „ძველ“ და საგადასახადო დემპინგის გამომყენებელ (ინვესტიციებისა და კვალიფიკაციური სპეციალისტების მოზიდვის მიზნით) „ახალ“ ქვეყნებად.

ახალი ქვეყნები ახერხებდნენ, შედარებით დაბალი საგადასახადო შემოსავლებით გამოწვეული ბიუჯეტის დეფიციტი შეეცნოთ ევროკავშირიდან მიღებული სხვადასხვა დახმარებებით. გამოდის, რომ ძველი ქვეყნები იხდიან მაღალ გადასახადებს, არიან კონტრიბუტორები იმ ქვეყნების ბიუჯეტებისა, რომლებსაც დაბალი გადასახადები აქვთ.

უნდა აღინიშნოს, რომ წლების განმავლობაში საგადასახადო ტვირთებს შორის განსხვავების ეს დაცილება თანდათან ნიველირდება. ამის მიზეზი კი გარდა კანონზომიერებისა, რომლის მიხედვით ეკონომიკურ ზრდას მოყვება ბიუჯეტის მშპ-თან შეფარდების ზრდა, არის ევროკავშირის ბიუროკრატიული მექანიზმის საგადასახადო ჰარმონიზაციისკენ მი-

გადასახადის ტვირთები ევროკავშირის ქვეყნებში % მშპ-თან

ევროკავშირის ძველი წევრები			ევროკავშირის ახალი წევრები	
ქვეყანა		საგად. ტვირთი % მშპ-თან	ქვეყანა	საგად. ტვირთი % მშპ-თან
1	ირლანდია	28,8	კვიპროსი	25,9
2	პორტუგალია	32,5	ლატვია	27,6
3	შვედეთი	44,3	უნგრეთი	38,9
4	ფინეთი	44,1	პოლონეთი	32,2
5	დიდი ბრიტანეთი	32,2	სლოვაკეთი	28,5
6	დანია	48	სლოვენია	37,4
7	ლუქსემბურგი	37,8	ესტონეთი	32,5
8	ავსტრია	43,2	ჩეხეთი	35,5
9	ბელგია	45,3	მალტა	35,2
10	ნიდერლანდები	38,6	ლიტვა	16
11	საბერძნეთი	33,8	რუმინეთი	28,2
12	ესპანეთი	32,9	ბულგარეთი	26,5
13	საფრანგეთი	45,3	ხორვატია	22,6
14	იტალია	44,4		
15	გერმანია	37,6	საქართველო	25,2

წყარო: <http://svspb.net/danmark/nalogov-v-vvp-stran.php>

მართული მუშაობის შედეგი. ეს კი გამომდინარეობს ძველი ქვეყნების, ევროკავშირის საერთო და თვით ევროკავშირის ბიუროკრატიული წარმონაქმნის კერძო ინტერესებიდან. ზოგადად, დიდი ეკონომიკის ქვეყნის მცდელობა საგადასახადო კონკურენციაში შესვლის მხრივ უფრო სახიფათოა ინტეგრაციული პროცესებისთვის და რამდენადაც გადაწყვეტილების მიღებისას მათ სიტყვას უფრო მეტი წონა აქვს, ევროკავშირის საგადასახადო სივრცე უფრო მეტად კოორდინირებული

ხდება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დიდი ბრიტანეთი ერთიანი კორპორაციული გადასახადისა და ერთიანი ბაზის წინააღმდეგი გამოდიოდა.

სახელმწიფო ბიუჯეტების ზომა ევროკავშირის ქვეყნებში წლების განმავლობაში სულ უფრო და უფრო რომ იზრდებოდა, ამის ძირითადი მიზეზი იყო მათი სწრაფვა სოციალური სახელმწიფოს მშენებლობისადმი, რაც ითვალისწინებს უფრო მეტ სოციალურ გარანტიებს, ამას კი დიდი ბიუჯეტი ესაჭიროება. გარდა ამისა, შეზღუდული ბუნებრივი რესურსები და ეკოლოგიური პრობლემები გარკვეულ წინააღმდეგობაშია ევროკავშირის ეკონომიკურ ზრდასთან. მისი სტიმულირებისათვის კი, განსაკუთრებით, კრიზისული ვითარებიდან გამოსვლისათვის ევროკავშირი ძირითადად ფისკალური პოლიტიკის ბერკეტებს იყენებს, რაც თავისთავად განაპირობებს დიდი ბიუჯეტის არსებობას. მისი კონსოლიდირება კი მოითხოვს მაღალ გადასახადებს.

ევროკავშირის საგადასახადო სივრცის ჰარმონიზაცია წევრი ქვეყნების ჯანსაღი საგადასახადო კონკურენციის შენარჩუნების პირობებში რთული და საინტერესო პროცესია, რომელსაც განვითარების მრავალი ათწლეულის ისტორია აქვს. ევროგარეთიანებაში ინტეგრირების პროცესში საქართველომ უნდა განსაზღვროს გადასახადების ის მისაღები დონე, რომელიც არ იქნება ეკონომიკური ზრდის შემაფერხებელი, კერძოდ, დარჩეს შედარებით დაბალი გადასახადების მქონე ევროპის ახალი წევრი ქვეყნების „ლიგაში“, ამავდროულად, ჰქონდეს იდენტური საგადასახადო სივრცე, რომელიც მაქსიმალურად მიესადაგება სტრატეგიული ეკონომიკური და პოლიტიკური პარტნიორობის, ევროკავშირის სტანდარტებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Bernardi L. Tax Systems and Tax Reforms in Europe: Rationale and Open Issues of More Radical reforms. Department of Public and Environmental Economics University of Pavia – Italy. Working Papers N200/2003. 31pp.

2. Garnier G., György E., Heineken K., Mathé M., Puglisi L., Ruà S., Skonieczna A. and Van Mierlo A. A wind of change? Reforms of Tax Systems since the launch of Europe 2020 Taxation Papers. Working Paper N49-2014. 43pp.

3. Garnier G., Gburzynska A., György E., Mathé M., Prammer D., Ruà P. and Skonieczna A. Recent Reforms of Tax Systems in the EU: Good and Bad News. Taxation Papers. Working Paper N39-2013. 43pp.

4. Ekins P. Resource Productivity, Environmental Tax Reform and Sustainable Growth in Europe. Anglo-German Foundation for the Study of Industrial Society. 2009. 74pp.

5. Mintz J.M. Company Taxation and the Internal Market. European Company tax Reform: Prospects for the Future. CESifo Forum 1/2002. 7pp.

6. Monitoring Tax Revenues and Tax Reforms in EU Member States 2010. Tax Policy after the Crisis. Taxation Papers. European Commission. Working Paper N24-2010. 91pp.

7. Paulus A. Peichi A. Effects of Flat Tax Reforms in Western Europe on Income Distribution and Work Incentives. IZA DP No. 3721. 2008. 37pp.

8. Tax Policies in the European Union 2016 Survey. European Commission. 76pp.

9. Tax Reforms in EU member States: 2015 Report. Directorate General for Taxation and Customs Union. Directorate General for Economic and Financial Affairs. Working Paper N58-2015. 130pp.

10. Tax Reforms in EU member States: 2014 Report. European Commission. Working Paper N48-2014. 156pp.

11. Tax Reforms in EU member States: 2013. Directorate

General for Taxation and Customs Union. Directorate General for Economic and Financial Affairs. Working Paper N38-2013. 123pp.

12. Tax Reforms in EU member States: 2012 Report. Directorate General for Taxation and Customs Union. Directorate General for Economic and Financial Affairs. Working Paper N34-2012. 124pp.

13. Tax Reforms in EU member States. European Commission. Working Paper N28-2011. 143pp.

14. The Effects of Tax Reforms to Address the Debt-Equity Bias on the Cost of Capital and on Effective Tax Rates. Centre for European Economic research (ZEW) GMBH. Working Paper N65-2016. 110pp.

15. file:///C:/Users/USER/Downloads/12246-11689-1-PB%20(1).pdf

Ю.С. Ранчинская. Вестник российского университета дружбы народов. Серия экономика. выпуск 1 (2012г.). ПРОЦЕСС ГАРМОНИЗАЦИИ ПРЯМЫХ НАЛОГОВ В ЕС: ОСНОВНЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ. Российский университет дружбы народов ул. Миклухо-Маклая, 6, Москва, Россия, 117198

16. J.S. Ranchinskaya; bulletin of the Russian University of Peoples' Friendship. Series economics issue N1 (2012). Moscow, Russia, 117198. Harmonization process of direct taxes in EU: main results and directions of development.

ISSUES OF TAX COORDINATION, HARMONIZATION AND COMPETITION IN THE EUROPEAN UNION

Guram Safaridze

PhD Student, Batumi Shota
Rustaveli State University

RESUME

Integration of the European Community is a difficult and interesting process. The tax space of the largest regional unity in the world demanded the harmonization of taxes to maintain a healthy tax competition between the member countries of the European Union and favorable fiscal regimes for them. The size of budgets and the tax burdens must be determined according to the implementation of various state programs and achievement economic growth and consistent with the common interests of the community. The EU leaders face many challenges concerning to deepening economic integration and geographical enlargements.

Key words: Tax policy, tax coordination, tax harmonization, tax competition, the European Union.